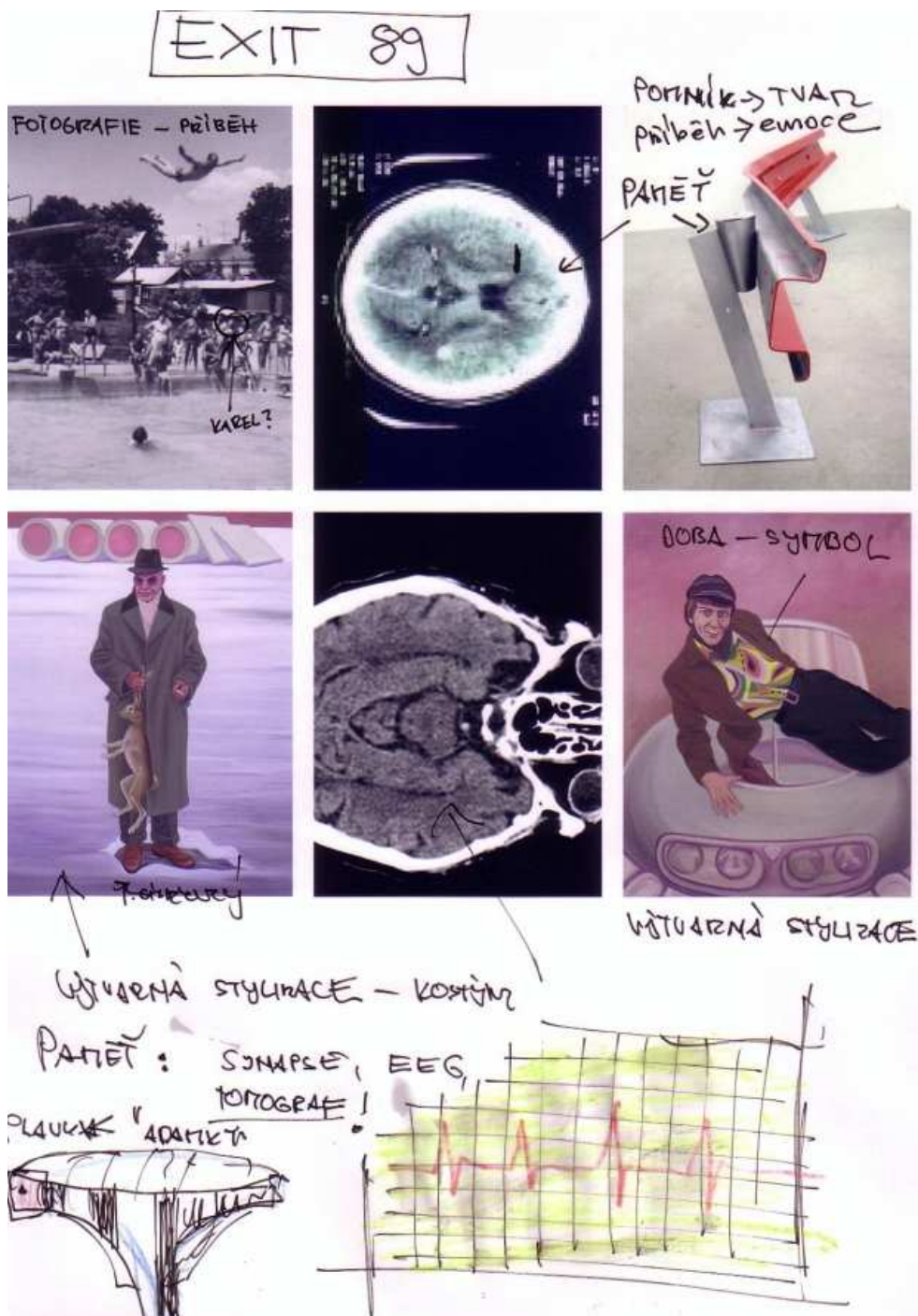

68/89 – divadlo.doba.dějiny. /

Exit 89. Horor s lidskou tváří

Režisér Jiří Havelka zinscenoval v rámci projektu »68/89 – divadlo.doba.dějiny« v divadle Archa operu »Exit 89« od Michala Nejtka, která vznikla na zakázku. Společně se scénografem Vladimírem Němečkem a libretistou Jaroslavem Rudišem se ve stádiu příprav odebrali na tři dny do ústraní. Zde je několik jeho zápisků z produkce:

**Exit 89 – Poznámky k představení
Jiří Havelka, 2008**

S Jardou a scénografem Dádou Němečkem – což je vtipný jméno na českoněmecký projekt – jsme se zavřeli v domku nedaleko Prahy a tři dny jsme si povídali o roce 68, o celých »šedesátých«, četli jsme časopisy z té doby, které mohly krátce v československu vycházet a reflektovat současné dění, poslouchali jsme autentické hlášení z rozhlasu z 21. srpna, ale hlavně jsme psali. Přepisovali jsme původní verzi, ale nechtěli jsme zapsat definitivní verzi. Spíš jsme chtěli dál shromažďovat materiál. Všechny verze jsou použitelné a všechno by to mělo kvasit až při samotném zkoušení.

Měnit, hledat nově, ohýbat, taky podle herců a jejich přístupů. Čtu si různé knížky o historii dějin. Ne o dějinách, ale o tom, jak se dají zpracovat, uchovat a znovu a znovu reflektovat. Kolik je možných přístupů, s čím se musí historici vyrovnávat touží-li po absolutní objektivitě a je-li to vůbec možné. Myslím, že už je pro mě jasné zásadní téma toho našeho projektu – a to je: PAMĚŤ.

Paměť je ohromný fenomén. Paměť každého z nás, nebo kolektivní paměť národa. Po té historické i po té neuronové stránce. To množství neuronů, synapsí a všech chemických reakcí, které dohromady tvoří naprosto neprozkoumanou a nepředvídatelnou síť. Jak se potom vypořádat s něčím tak zásadním, jako je revoluční rok 1968, který se týkal prakticky celého světa? Letos, v roce výročí, se popíše na tisíce a tisíce stran reflexemi, co měly jednotlivá hnutí v jednotlivých státech společného, v čem se naopak lišily, jaký mají vliv na dnešek atd. Nás ale bude zajímat Karel. Řidič. Normální člověk s normálním zaměstnáním. Nás bude zajímat jeho hlava. Jeho centrální nervová soustava. A kulka v ní. Kulka, kterou chytil před rozhlasem ráno 21. srpna 1968. Možná ne od ruského vojáka, ale od výbuch munice na jednom z aut. Ten výbuch zavinil český kluk, který prorazil krumpáčem nádrž jednoho z tanků.

Několik výtažků z lékařské knihy o paměti:

Mozek tvoří ze 60 až 701 procent voda. Většina kací v mozku se odehrává ve vodním prostředí. - - - Naše poloopera by se měla celá odehrávat ve vodě. Nebo pod vodou. Vzpomínky na dně bazénu. Jako když vidíte třeba utopený letní sandál pod zčeřenou vodní hladinou. Nebo: Vzpomínky na chuť a vůni a také zvuky, tvary a pocity z věcí jsou přímo spojeny s našimi smysly. Velmi často jsou vyvolány neočekávanými podněty, které si ani neuvědomujeme. Proustovo »Hledání ztraceného času« začíná vzpomínkou na »madeleines«, speciální francouzské pečivo, jehož vůně vyvolává pocit nostalgie. Tak vznikají v mozku naše osobní dějiny. Nebo: »Většina lidí si myslí, že vidí, slyší a cítí reálné věci v reálném světě. Ale »věci«, které vnímáme, jsou ve skutečnosti částičky, vlny nebo molekuly, které jsou interpretovány sensorickým nervovým systémem a zaznamenány mozkiem. Vnější svět je konvertován v elektrochemické náboje a poté je zpracováván centrální nervovou soustavou.«

Nás budou zajímat bílý pruhy. Bílý pruhy na ruských tancích, bílý pruhy na dálnici. Dálnice. Havárka. Svodidla.

Nás bude zajímat bazén. Dubček. Ne, Dubček ne, jeho skok. Jeho skok do bazénu. Skok, na který Karel koukal. Nádherný skok. Nás bude zajímat jen jeden zastavený moment. Dubčekův skok zastavený ještě před tím než se zalomí do šipky. Rozpažené ruce, propnuté tělo až po palce u nohou. Zastavená vteřina.

Nádhera. Ale hlavně: Utopie. Dubček pak doskočil. Ale v našem příběhu ne. Zůstává viset s roztaženýma rukama. Žehná v letu. Je to Utopie. Ale utopie je naděje. A bude nás zajímat ta naděje každé postavy. Protože co zbylo, nebo spíš, co přetrvalo z té doby? Naděje? Ale to je utopie.

Martin Becker

Narodil se roku 1982 v Attendornu, studoval na lipském Literárním institutu. Píše rozhlasové hry, zprávy, komentáře a recenze pro veřejnoprávní rozhlas, mj. WDR, MDR, SWR a Deutschland Radio Kultur. Obdržel četné ceny a stipendia. V roce 2008 získal literární stipendium „Märkische Kulturkonferenz“.

Jaroslav Rudiš

Narodil se roku 1972 v severních Čechách, žije v Praze. V roce 2002 vyšel jeho románový debut „Nebe pod Berlínem“, za který obdržel Cenu Jiřího Ortena. Velký úspěch přinesla komiksová románová trilogie Alois Nebel (2003–2005; společně s výtvarníkem Jaromírem 99; v roce 2006 vyšla kompletní v jednom svazku) o českoněmeckém výpravčím vlaku sloužícím na malé stanici v Sudetech, která inspirovala vznik divadelní hry Alois Nebel. V roce 2006 Rudiš vydal román Grandhotel; podle námětu knihy napsal pro režiséra Davida Ondříčka scénář ke stejnojmennému filmu (2006). Třetí román Potichu vyšel v listopadu 2007 v Labyrintu. S básníkem Igorem Malijevským uvádí v Divadle Archa každý měsíc literární kabaret EKG a příležitostně vystupuje s hudebními skupinami U-Bahn a The Bombers.

Jiří Havelka

Narodil se roku 1980, je divadelní režisér, dramatik, herec, spoluzakladatel a moderátor televize Óčko. Spolupředává Mezinárodní festival dokumentárních filmů Jihlava a pořádá Festival Cute dramatiky. Vystudoval jihlavské gymnázium, režii alternativního a loutkového divadla na DAMU. Již během studií na gymnáziu se podílel na založení divadelního spolku HOBIT, později, během studií na DAMU začal hrát a režisovat na malé scéně Ypsilonky. Také je jedním z členů kabaretního divadla VOSTO5, které proslulo otevřenými tvary vlastních autorských inscenací, jejichž základním stavebním kamenem je improvizace. V roce 2007 získal Cenu Alfréda Radoka jako talent roku.